

А. Мельничук

Т. Нич

ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

навчально-методичний комплекс

УДК 911.3

Рецензенти:

Пасько Володимир Феодосійович, к.геогр.н., доцент,
заступник декана з навчальної роботи, Київський
національний університет імені Тараса Шевченка

Метвієнко Володимир Миколайович, к.геогр.н., доцент,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка

*Рекомендовано до друку
вченою радою географічного факультету Київського
національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 3 від 27 жовтня 2023 року)*

Мельничук А., Нич Т. Географія сільської місцевості.
Навчально-методичний комплекс. – с. 46

Подано програму, опорні конспекти та методичні
рекомендації до освоєння навчальної дисципліни
«Географія сільської місцевості». Для викладачів та
студентів географічних факультетів.

© Мельничук А., Нич Т., 2023

Зміст

ВСТУП	4
--------------	----------

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА № 1. «КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПОНЯТІЙНІ ОСНОВИ ТА АСПЕКТИ «ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ»»

ТЕМА 1. ОНТОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ»	14
<i>Семінарське заняття № 1</i>	14
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	14
ТЕМА 2. ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ГЕОГРАФІЇ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	15
<i>Семінарське заняття № 2.</i>	15
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	15
ТЕМА 3. МЕТОДИ СУСПІЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	16
<i>Семінарське заняття № 3.</i>	16
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	17
ТИПОВИЙ ТЕСТ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1	18
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ № 1	22

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА № 2. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ТЕМА 4. МІСЦЕ І РОЛІ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УКРАЇНІ	24
<i>Семінарське заняття № 4.</i>	24

<i>Завдання для самостійної роботи</i>	24
ТЕМА 5. ДЕМОГЕОГРАФІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УКРАЇНІ	25
<i>Семінарське заняття № 5.</i>	25
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	26
ТЕМА 6. ГЕОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ УСТАЛЕНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ТИПІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ	27
<i>Семінарське заняття № 6.</i>	27
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	27
ТЕМА 7. ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ТА ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ	29
<i>Семінарське заняття № 7.</i>	29
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	30
ТЕМА 8. ГЕОГРАФІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ	30
<i>Семінарське заняття № 8</i>	31
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	31
ТЕМА 9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ	32
<i>Семінарське заняття № 9</i>	32
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	33
ТЕМА 10. СІЛЬСЬКА МІСЦЕВІСТЬ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЗМІНИ АТУ В УКРАЇНІ	34
<i>Семінарське заняття № 10</i>	34
<i>Завдання для самостійної роботи</i>	35
ТИПОВИЙ ТЕСТ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 2	36
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ № 2	38
ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ НА ЗАЛІК	40
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	44

ВСТУП

Мета дисципліни – сформувати здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми про загальні закономірності та особливості становлення та розвитку сільської місцевості із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умов недостатності інформації.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Суспільна географія», «Економічна географія», «Соціальна географія», «Географія України».
2. Знання теоретичних основ суспільної географії, економічної та соціальної географії, концепцій регіонального розвитку.
3. Володіння навичками аналізу розвитку території.

Пропонуються методологічні підходи дослідження сільської місцевості України. Надається характеристика особливостей розвитку сільської місцевості України. Розкриваються засади географічного аналізу та синтезу знань щодо розвитку сільської місцевості. Здійснюється всебічний аналіз природи, населення, господарства, їх взаємодії у сільській місцевості України.

Навчальна дисципліна «Географія сільської місцевості» є однією із складових підготовки фахівців за освітніми програмами «Економічна географія» та «Урбаністика та міське планування» із спеціальності 106 «Географія».

Завдання навчальної дисципліни:

– сформувати здатність застосовувати базові знання природничих і суспільних наук та інформаційних технологій при вивченні географічної оболонки і її складових у часті впливу на розвиток сільської місцевості; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення

суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя сільського жителя; розуміння та власне осмислення основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і професійній діяльності; здатність визначати, формулювати і вирішувати проблеми. Сформулювати вміння аналізувати склад і будову сфер географічної оболонки у часті впливу на розвиток сільської місцевості на різних просторово-часових рівнях.

Результати навчання за дисципліною:

<i>Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)</i>		<i>Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання</i>	<i>Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання</i>	<i>Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни</i>
<i>Код</i>	<i>Результат навчання</i>			
1.1	загальнонаукові та географічні засади становлення географії сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота	бліц опитування, виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, презентація, дискурс, семінарські заняття, тематична робота	4%
1.2	місце географії сільської місцевості в системі географічних наук та зв'язки з іншими науками.	лекція семінарське заняття самостійна робота		4%
1.3	методологію географії сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна		4%

		робота	
1.4	методи географічного дослідження сільської місцевості	лекція семінарське заняття	4%
1.5	етапи становлення географії сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота	4%
1.6	місце і роль природного середовища у розвитку сільської місцевості в Україні	лекція семінарське заняття самостійна робота	4%
1.7	демографічні закономірності розвитку сільської місцевості в Україні	лекція семінарське заняття самостійна робота	4%
1.8	географічні відмінності усталених господарських типів у сільській місцевості України	лекція семінарське заняття самостійна робота	4%
1.9	географічні особливості якості життя та доступності послуг у сільській місцевості України	лекція семінарське заняття самостійна робота	4%
1.10	географію інфраструктури сільської місцевості України	лекція семінарське заняття	4%

1.11	екологічні проблеми сільської місцевості	лекція семінарське заняття		4%
1.12	сільську місцевість у контексті реформи децентралізації та зміни АТУ в Україні	лекція семінарське заняття самостійна робота		4%
2.1	визначати регіональні відмінності розвитку сільської місцевості в	лекція семінарське заняття самостійна робота	виконання індивідуальної роботи, бліц опитування, іспит	до 12%
2.2	аналізувати взаємодію міста і сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота		
2.3	володіння навичками застосування методів географічного аналізу сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота		
2.4	визначати стратегічні напрями для розвитку сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота	виконання індивідуальної роботи, семінарське заняття, бліц опитування, іспит, тематична робота	до 30%
2.5	давати характеристику розвитку сільської місцевості	лекція семінарське заняття самостійна робота		
2.6	реалізувати географічний	лекція семінарське		

	аналіз розвитку сільських територій	заняття самостійна робота		
3	комунікація: вироблення у студентів практичних навиків географічного аналізу та застосування географічних підходів до забезпечення розвитку сільських територій із залученням прийомів отримання, зберігання й опрацювання геопросторових даних	семінарське заняття, захист індивідуальних робіт	презентація матеріалів для семінарських занять	до 10%

Схема формування оцінки:

Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання письмових тематичних робіт та під час підготовки семінарів.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.12 (знання)** – до 4% за кожен;
- результати навчання – **2 (вміння РН 2.1-2.3)** - до 12%;
- результати навчання – **2 (вміння РН 2.4-2.6)** - до 30%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%

У курсі передбачено 2 змістовних частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять. Завершується дисципліна **іспитом** у письмовій формі.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні роботи на семінарських заняттях та виконанні тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: Робота на семінарських заняттях оцінюється по завершенню, відповідно до графіку проведення семінарських занять. Тематичні контрольні роботи проводяться у формі тестів.

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску до іспиту – **36 балів**. Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж рекомендований мінімум (36 балів) для отримання допуску до іспиту виконують додаткове самостійне завдання (написання реферату за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем).

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

Загалом формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (друга редакція), що введено в дію наказом ректора № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Шкала відповідності:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
Відмінно	90-100
Добре	75-89
Задовільно	60-74

Незадовільно

0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ..**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінарські заняття	самостійна робота
1	Онтологічний статус дисципліни „Географія сільської місцевості”	2	2	8
2	Етапи становлення географії сільської місцевості	2	2	8
3	Методи суспільно-географічного дослідження сільської місцевості	2	2	8
4	Місце і ролі природного середовища у розвитку сільської місцевості в Україні	2	2	8
5	Демогеографічні закономірності розвитку сільської місцевості в Україні	2	2	8
6	Географічні відмінності усталених господарських типів у сільській місцевості України	2	2	8
7	Географічні особливості якості життя та доступності послуг у сільській місцевості України	2	2	8
8	Географія інфраструктури сільської місцевості України	2	2	8

9	Екологічні проблеми сільської місцевості	2	2	8
10	Сільська місцевість у контексті реформи децентралізації та зміни АТУ в Україні	2	2	8
	ВСЬОГО	20	20	80

Загальний обсяг – 120 год., у тому числі:

Лекцій – **20 год.**

Семінарські заняття - **20 год.**

Самостійна робота – **80 год.**

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА № 1.
«КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПОНЯТІЙНІ ОСНОВИ ТА
АСПЕКТИ «ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ»

ТЕМА 1. ОНТОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОГРАФІЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ»

Лекції – 2 год. Семінарське заняття. – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 1. Онтологічний статус дисципліни «Географія сільської місцевості»

Загальнонаукові та суспільно-географічні засади географії сільської місцевості. Поняттєвий апарат. Об'єктно-предметне поле. Структура. Функції. Завдання. Напрями досліджень. Прикладне значення.

Семінарське заняття №1.

1. Яким чином проявляється просторово-часова структура сільської місцевості.
2. Як ви розумієте властивості емерджентності сільської місцевості.
3. Сільська місцевість як специфічний суспільний феномен.
4. Наведіть приклади розгляду сільської місцевості як об'єкту дослідження в галузі державного управління.

Завдання для самостійної роботи

1. Розкрити сутність поняття сільське господарство.
2. Розкрити сутність поняття сільське розселення.
3. Розкрити сутність поняття сільське поселення.
4. Розкрити сутність поняття географії сільського господарства.

5. Розкрити сутність поняття географії агропромислового комплексу.
6. Розкрити організаційно-правові засади й матеріально-фінансову базу діяльності системи управління сільськими територіями.

ТЕМА 2. ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ГЕОГРАФІЇ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 2. Етапи становлення географії сільської місцевості

Соціально-економічна трансформація систем землекористування. Становлення аграрних відносин. Дезаграризація сільських територій і закріплення їх багатофункціональності. Просторово-часова структура сільської місцевості.

Семінарське заняття №2.

1. Розкрийте сутність робіт у галузі георуралістичних досліджень А. І. Доценка, В. В. Загороднього.
2. Розкрийте сутність роботи у галузі сільського господарства і сільськогосподарських типів використання земель І. В. Прокопа.
3. Розкрийте сутність робіт у галузі географії агропромислових комплексів М. Д. Пістуна, В. О. Гуцала, Н. І. Провотар.
4. Розкрийте сутність робіт у галузі соціології села Я. Б. Олійника, А. В. Степаненко, М. К. Орлатого.
5. Розкрийте сутність робіт, які розкривають теоретико-методологічні засади і практичні рекомендації комплексного управління сільськими територіями, І. М. Дудника, О. І. Павлова, Л. О. Шепотько.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте питання раціональної територіальної організації сільських територій України.
2. Проілюструйте ускладнення соціальних процесів на селі.
3. Георуралістичні дослідження – компонентна структура дослідження сільської місцевості.
4. Формування раціональної територіальної організації суспільства сільської місцевості в поєднанні з певною геополітичною стабільністю. Ваші думки.

ТЕМА 3. МЕТОДИ СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 3. Методи суспільно-географічного дослідження сільської місцевості

Сучасні наукові дослідження. Елементи теорії й методології, методики й техніки дослідження сільських територій. Аналітична робота з елементами синтезу й отримання конкретного результату практичного значення. Визначення об'єкту, предмету, мети, завдання та логічну структуру дослідження. Первина обробка статистичних матеріалів. Вивчення основних чинників, що впливають на формування та функціонування територіальної структури. Історичний метод (діахронічний та територіальний принципи). Математичні методи (задавання відповідних параметрів компонентам, що досліджується; опрацювання даних для виявлення емпіричних залежностей і закономірностей). Математико-графічна модель із використанням аналізу кореляцій та багатовимірного статистичного аналізу.

Семінарське заняття № 3.

1. Проаналізуйте методи дослідження розвитку сільських територій.

2. Вивчення функціонально-компонентної, організаційної та територіальної структури сільської місцевості (ОТГ за вибором).
3. Проведення аналітичної роботи з питань розвитку сільських територій, здійснення аналізу тенденцій в екологічній, соціальній та інших сферах у розрізі сільських територій (ОТГ за вибором).
4. Проаналізуйте еволюцію поглядів науковців та суть сільських територій.

Завдання для самостійної роботи

1. Які існують методи дослідження сільських територій?
2. Вивчення системи освіти та культури за певного історичного періоду (ОТГ за вибором).
3. Вивчення становлення освіти та культури у певних територіальних утвореннях (ОТГ за вибором).
4. Охарактеризуйте відмінності у розвитку освітньо-виховного комплексу у різні історичні періоди (ОТГ за вибором).
5. Синергія економічного, соціального та екологічного напрямів розвитку сільських територій. Наведіть приклади.

ТИПОВИЙ ТЕСТ ТЕМАТИЧНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 1

Сільська місцевість (територія) це:

А) цілісна система зі своїми структурою, функціями, зв'язками із зовнішнім середовищем, історією, культурою, умовами життя населення, яка характеризується великою кількістю взаємопов'язаних підсистем різних типів з локальними цілями, багатоконтурністю управління.

Б) економічно-екологічна категорія, регіонально-територіальне утворення зі специфічними природно-кліматичними, соціально-економічними умовами, де економічно і екологічно збалансовані та енергетично взаємопов'язані різні ресурси (природні, трудові, матеріальні, енергетичні, інформаційні, фінансові тощо) з метою створення сукупного суспільного продукту конкретної території та повноцінного життєвого середовища для сучасного і майбутніх поколінь

В) системна сукупність, яка сформувалася історично в певних межах, що поєднує в собі організаційно-територіальну (село, район) і територіально-функціональну належність (виробництво, переробка, реалізація) сільськогосподарської продукції.

Г) найважливіша частина народногосподарського комплексу країни, що включає обжиту місцевість поза територією міст з її умовами та ресурсами, сільським населенням і різноманітними основними фондами на цій території.

1. У Законі України «Про планування території інфраструктури сільської місцевості» сільська територія визначається як територія, на якій частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує ...

А) 15–50 %

Б) 20-30%

В) 5-10%

18

Г) Немає вірної відповіді

2. Сільський розвиток потребує комплексного підходу до вирішення проблем сільського регіону –
А) економічних, соціальних, екологічних, демографічних
Б) соціальних та екологічних
В) економічних та політичних
Г) фінансових та соціальних

3. Розвиток сільських територій – це
А) Можливості працевлаштування, підвищення доходів домогосподарств.
Б) Зниження соціально-економічних проблем, підвищення якості життя громад.
В) Впровадження соціальних концепцій з підвищення якості життя громад.
Г) Немає вірної відповіді.

4. Європейський досвід підтримки розвитку сільських територій - це
А) Формування конкурентоспроможності сільських територій
Б) Підтримка регіонального виробника
В) Інвестиційні програми розвитку сільських територій
Г) Всі відповіді вірні

5. Старости у територіальній громаді :
А) Представляє інтереси жителів відповідного села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради.
Б) Представник органів місцевого самоврядування.
В) Це така собі «своя» людина, яка представляє інтереси села у місцевій владі
Г) Це виборна посадова особа місцевого самоврядування.

6. Старостинський округ-

А) Частина територіальної громади на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою”.

Б) Частина територіальної громади на якій розташований адміністративний центр об'єднаної територіальної громади, визначений сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою”.

В) Частина територіальної громади на якій розташовані мінімум 5 населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою”.

Г) Частина територіальної громади на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою”.

7. Поєднати визначення. **АГ**

А)Адміністративний центр територіальної громади - це

Б) нерозривна територія, в межах якої територіальна громада здійснює свої повноваження щодо вирішення питань місцевого значення відповідно до Конституції і законів України, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

В) Територія територіальної громади - це

Г) населений пункт (село, селище, місто), що має розвинену інфраструктуру і, як правило, розташований

найближче до географічного центру території територіальної громади та в якому розміщується представницький орган місцевого самоврядування територіальної громади

8. Методика ідентифікації територій, за рівнем територіальних одиниць (визначаються згідно затвердженого стандарту територіального поділу країн для статистичних цілей NUTS). Поєднати правильні відповіді

NUTS 1	суб'єкти федерації, автономні утворення, великі регіони
NUTS 2	провінції, департаменти, урядові округи
NUTS 3	графства, префектури
LAU 1 і LAU 2	Місцеві рівні

9. Законодавство ЄС не містить конкретного тлумачення категорії «сільські території», а їх виокремлення та ідентифікацію передбачено в рамках декількох типологій. Заповнити таблицю. Поєднати правильні відповіді

<i>Типологія</i>		<i>Характеристика</i>
сільські осередки сітки	«rural grid cells» в рамках типології статистичних сіток	
"сільські райони"	слабонаселені райони (території) («rural areas» or «thinly populated areas») на рівні LAU відповідно типології за ступенем урбанізації (DEGURBA)	
переважно сільські регіони	(predominantly rural regions) на рівні NUTS 3 відповідно міської-сільської типології	

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВНОЇ ЧАСТИНИ № 1

1. Чи вірне твердження «Географія сільської місцевості розуміється як синтетичний науковий суспільно-географічної науки, що вивчає геопросторову організацію сільської місцевості, закономірності і фактори її розвитку, територіальні форми організації і планувальної діяльності в її межах».
2. Еволюція поглядів науковців на суть сільських територій.
3. Географія сільської місцевості як синтетична наукова дисципліна.
4. Сформулюйте об'єкт географії сільської місцевості.
5. Що входить до предметного поля географії сільської місцевості?
6. Охарактеризуйте підсистеми сільської місцевості (ресурсна, селітебна, виробнича, інфраструктурна, екологічна, рекреаційна) на різних ієрархічних рівнях.
7. Антропогенна трансформація сільських територій.
8. Політика сільського розвитку.
9. Геопланування сільської місцевості територій.
10. Просторові форми і функцій географії сільської місцевості.
11. Які критерії лягли в основу моделі американського соціолога Е. Еконг диференціації територій на сільські та міські?
12. Обґрунтувати інструментарій стимулювання економічної активності сільських територій на основі диференційованого підходу.
13. Державна політика щодо стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій.
14. Обіг сільськогосподарських земель.
15. Наслідок поширення пандемії COVID-19 на стан сільських територій.

16. Удосконалення державної регіональної політики.
17. Аналіз Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.
18. Алгоритм ідентифікації та класифікації сільських територій.
19. Конкурентні переваги сільських територій.
20. Регіональні орієнтири розвитку сільських територій.

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА № 2. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ТЕМА 4. МІСЦЕ І РОЛЬ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УКРАЇНІ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 4. Місце і роль природного середовища у розвитку сільської місцевості в Україні. Агломерандшафтна організація сільських територій. Природоохоронні системи сільських територій. Рівнинно-горбиста місцевість (агропродовольча функція). Приморські та приміські ареали, гірські території, (оздоровчо-рекреаційна функція). Природоохоронні території. Розвиток зеленого господарства. Впровадження природоохоронних заходів. Природні відтворювальні процесами складники сільських територій.

Семінарське заняття № 4

1. Рациональне використання природних ресурсів сільської місцевості (ОТГ за вибором).
2. Забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини в сільській місцевості.
3. Проаналізуйте екологічну політику на прикладі (ОТГ за вибором).
4. Охарактеризуйте технічний стан колодязів та артезіанських свердловин (ОТГ за вибором). Реконструкція систем каналізації.

Завдання для самостійної роботи

1. Аналіз Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та Постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року №1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів».
2. Впровадження ефективних ґрунтозберігаючих технологій
3. Аналіз заходів з вирівнювання співвідношення площ природних угідь та територій господарської діяльності.
4. Що таке сталий розвиток землекористування?

ТЕМА 5. ДЕМОГЕОГРАФІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ В УКРАЇНІ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 годин

Лекція 5. Демогеографічні закономірності розвитку сільської місцевості в Україні. Несприятлива демографічна ситуація в Україні. Демографічний потенціал. Соціально-економічні проблеми сільського населення у сфері зайнятості. Зменшення народжуваності. Динаміки народжуваності та приросту населення. Проблеми функціонування сімей як осередків відтворення населення. Соціальні проблеми села та сільського населення. Старіння сільського населення. Природне скорочення чисельності населення. Стратегія ендогенного розвитку. Аналіз статеві-вікової структури сільського населення. Депресивність сільських територій. Соціальний захист молоді. Демографічна деградаційна спіраль. Демографічна територіально-етнічна деградаційна спіраль. Демографічна духовно-культурна деградаційна спіраль. Демографічна побутово-фізіологічна деградаційна спіраль.

Семінарське заняття № 5

1. Оцінка демографічної ситуації в сільській місцевості
2. Охарактеризуйте демографічні загрози (низька народжуваність, висока смертність, міграція, погіршення статеві-вікової структури населення, його постаріння та висока депопуляція), що зумовлюють погіршення розвитку сільських територій.
3. Запропонувати порогові значення демографічних показників, досягнення яких дозволить покращити демографічну ситуацію в сільській місцевості.
4. Розкрийте сутність прямих демографічних загроз (народжуваність, смертність, депопуляція, міграційні переміщення), які характеризують чисельність населення.
5. Соціальні наслідки депопуляції, презентуйте конкретні приклади.

Завдання для самостійної роботи

Як ви розумієте негативні зміни в демографічних процесах та явищах, що зумовлюють зниження рівня демографічної безпеки та перешкоджають реалізації національних демографічних інтересів і проявляються в порушенні функціонування демографічної системи і погіршенні кількісних та якісних показників населення та демографічних процесів.

Особливості статеві-вікової структури населення (ОТГ за вибором).

Покращення якості життя сільського населення, його здоров'я, зростання очікуваної тривалості життя; створення можливостей для підвищення якості життя; ефективне використання трудового потенціалу. Що, на ваш погляд, необхідно зробити.

Європейський сільський маніфест. Проаналізуйте його сутність.

ТЕМА 6. ГЕОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ УСТАЛЕНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ТИПІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 6. Географічні відмінності усталених господарських типів у сільській місцевості України. Види господарських товариств. Сільське господарство в структурі експорту. Сільське господарство в структурі експорту. Експорт сільськогосподарської продукції до ЄС. Агрологістика. Інвестування в агропромисловість. Стартапи в агропромисловості. Відкриття ринку землі в Україні.

Семінарське заняття № 6

1. Що забезпечило становлення аграрного ринку?
2. Оцініть сучасну структуру форм господарювання?
3. На конкретних прикладах покажіть загальноекономічні тенденції ефективності різних форм господарювання
4. Проаналізуйте рентабельність виробництво основних видів сільськогосподарської продукції.
5. Дайте оцінку діяльності фермерських господарств за період 2010-2020 рр.

Завдання для самостійної роботи

1. Трансформаційна динаміка становлення та функціонування сільськогосподарських виробничих кооперативів в Україні
2. Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив

3. Як ви оцінюєте несільськогосподарське підприємництво як альтернативний вид діяльності у сільській місцевості та його ефективність.

4. Роль сільського туризму

5. Заповніть табличку та дайте власну оцінку показників функціонування сільського туризму.

Показники	Роки						
	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020/2019
Кількість садиб, од.							
Кількість розміщених, осіб							
Середня місткість садиб, місць							
Площа садиб – усього, м ²							
у т.ч. житлова							
Доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку і аналогічних платежів), тис. грн							
Витрати, тис. грн							
Фактичні витрати на один людинодень перебування, грн							
Кількість ночівель, од.							
Середня тривалість перебування розміщених осіб, днів							
Коефіцієнт використання місткості КЗР							
Кількість днів роботи							
Висновки							

ТЕМА 7. ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ТА ДОСТУПНОСТІ ПОСЛУГ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 7. Географічні особливості якості життя та доступності послуг у сільській місцевості України. Суспільно-географічні досліджень якості життя населення. Фактори впливу на якість життя населення. Зарубіжні оцінки і міжнародні порівняння рівня людського розвитку та якості життя населення. Методика суспільно-географічної оцінки якості життя населення. Інфраструктурна забезпеченість населення та житлові умови. Екологічна ефективність виробництва та екологічна ситуація. Пріоритетні напрями покращення якості життя населення. Стратегічні передумови формування політики якості життя населення. Локальні фактори впливу на рівень життя сільського населення. Соціальні послуги («догляд вдома» та «натуральна допомога»). Доступність та якість медичного обслуговування. Надання е-послуг через ЦНАП. Фінансування соціальних послуг. Місцеві цільові програми.

Семінарське заняття № 7

1. Проблеми сільського населення, які визначають його якість життя
2. Аналіз матеріального благополуччя сільського населення
3. Зайнятість як основи формування якості життя сільського населення
4. Охарактеризуйте вплив факторів на соціальну безпеку сільських територій.

5. Окресліть участь громадських організацій та роль громади у соціально-економічному розвитку сільських територій.

Завдання для самостійної роботи

1. Запропонуйте напрями покращення якості життя сільського населення

соціальна інфраструктура	надання підтримки самозайнятим	сприяння розвитку малого та середнього бізнесу

2. Як, на вашу думку, можна запобігти ситуації щодо скорочення сільського населення через міграційні процеси, які стали наслідком незадовільної соціальної інфраструктури села.

3. Проаналізуйте показник середньої очікуваної тривалості життя при народженні для сільського населення та порівняйте з європейським.

4. Побудуйте за даними <http://www.ukrstat.gov.ua/> графік «Частка витрат населення, що проживає у сільській місцевості у сукупних грошових витратах на освіту та охорону здоров'я, %», за період 2017-2021 рр.

ТЕМА 8. ГЕОГРАФІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНИ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 8. Географія інфраструктури сільської місцевості України. Призначення інфраструктури та її роль у забезпеченні розвитку сільських територій. Інфраструктура сфери послуг. Виробнича інфраструктура. Соціальна інфраструктура. Банківські установи. Заклади культури. Заклади охорони здоров'я.

Фізична культура та спорт. Субвенція на розвиток інфраструктури.

Семінарське заняття № 8

1. Проаналізувати прогноз необхідних обсягів робіт по удосконаленню соціальної інфраструктури (ОТГ за вибором)
2. Презентуйте конкретні економічні напрями щодо удосконалення благоустрою сільського житлового фонду.
3. Обґрунтуйте необхідність дотацій з державного бюджету на розвиток житлового будівництва на селі
4. Як ви розумієте концепцію багатофункціональності й комплексного розвитку сільських територій задля поліпшення інфраструктури.
5. Як ви оцінюєте передачі функцій до територіального центру соціального обслуговування районної адміністрації або введення в штат посади соціального працівника.
6. Продемонструйте, яким чином відбувається забезпечення багатоканального принципу фінансування об'єктів соціально-культурного та побутового обслуговування (утримання відповідних об'єктів за рахунок державних і приватних коштів).

Завдання для самостійної роботи

1. Відповідальні за надання суспільних послуг.
2. Шляхи щодо налагодження соціального обслуговування.
3. Складові реалізації інфраструктурного потенціалу інноваційного розвитку сільських територій України.

ТЕМА 9. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

Лекції – 2 год.. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 9. Екологічні проблеми сільської місцевості. Забруднення, води і повітря через роботу сільськогосподарських підприємств. Джерела виникнення та класифікація екологічних проблем у сільському господарстві (застосування добрив і пестицидів; співвідношення культур у сівозміні та зменшення частки просапних; частки ріллі у загальній структурі сільськогосподарських угідь). Посилення ерозійних процесів через докорінну заміну природних ландшафтів агроландшафтами. Механізми виникнення і шляхи подолання екологічних проблем у сільському господарстві. Сучасні тенденції розвитку ґрунтозахисного землеробства. Впровадження контурної організації території орних земель. Створення протиерозійних заходів постійної дії. Зниження рівня ґрунтових вод. Побутові відходи. Небезпечне виробництво.

Семінарське заняття № 9

1. Екологічні проблеми: Забруднення ґрунтів, ґрунтових та поверхневих вод, а також і питної води залишками мінеральних добрив та засобів захисту рослин.
2. Забруднення навколишнього середовища відходами тваринницьких ферм (бактеріальне зараження ґрунту, забруднення атмосферного повітря метаном, сірководнем, аміаком).
3. Альтернативні методи ведення сільського господарства

4. Розділитися на підгрупи на 5-7 студентів для обговорення варіанту поводження з твердими побутовими відходами у сільській місцевості з врахуванням показників-індикаторів.

Завдання для самостійної роботи

1. Оцінити вплив землеробства на навколишнє середовище (територіальна громада за вибором).
2. Заповніть таблицю «Види екологічних проблем» (територіальна громада за вибором).

<i>Види екологічних проблем</i>	<i>Екологічні послуги, що здатні вирішувати екологічні проблеми</i>	<i>Приклади</i>
Забруднення довкілля внаслідок нагромадження твердих побутових відходів (ТПВ)		
Забруднення земельних ресурсів внаслідок внесення мінеральних добрив, пестицидів		
Забруднення водних джерел внаслідок скидів стічних вод, сміття, інших забруднюючих речовин		
Руйнування ландшафтів та довкілля внаслідок розробки родовищ корисних копалин, вирубка лісів		

3. Охарактеризуйте найбільш актуальні екологічні проблеми (територіальна громада за вибором).

4. Механізми виникнення і шляхи подолання екологічних проблем у сільському господарстві.

ТЕМА 10. СІЛЬСЬКА МІСЦЕВІСТЬ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЗМІНИ АТУ В УКРАЇНІ

Лекції – 2 год. Семінарські заняття – 2 год. Самостійна робота – 8 год.

Лекція 10. Сільська місцевість у контексті реформи децентралізації та зміни АТУ в Україні. Формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Добровільне об'єднання та укрупнення територіальних громад. Фінансова децентралізація. Повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства. Регулювання земельних відносин. Розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади. Впровадження збалансованої бюджетної моделі надходжень та витрат органів місцевого самоврядування. Розвиток форм міжмуніципального співробітництва. Програма «Електронне урядування у сфері розвитку громад та територій України».

Семінарське заняття № 10

1. Шанси та виклики для розвитку сільської місцевості в контексті децентралізації управління.
2. Сприяння становленню ефективної адміністративної структури для сталого розвитку сільського господарства.
3. Основні напрямки регіонального аграрного управління з погляду з акцентом на сталий розвиток сільської місцевості.

4. Підготувати презентацію на тему «Децентралізація управління – шанси та виклики для розвитку сільської місцевості» (область за вибором)
5. Дорадча діяльність в АПК

Завдання для самостійної роботи

1. Ефективність реформи АТУ України в межах сільської місцевості.
2. Особливості реформи АТУ у приміських зонах.
3. Окресліть перспективи розвитку сільської місцевості та якості життя людини на селі у контексті реформи децентралізації.

ТИПОВИЙ ТЕСТ ТЕМАТИЧНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ № 2

1) Сільське розселення, що прив'язане до певної території, має,

- А) Площинний характер
- Б) Лінійний характер
- В) Радіальний характер
- Г) Векторний характер

2) Функціональну структуру сільського розселення представляють:

- А) Поліфункціональні і монофункціональні типи поселень.
- Б) Поліфункціональні типи поселень.
- В) Монофункціональні типи поселень.
- Г) Немає вірної відповіді

3) Знайдіть відповідність

Типи поселень	
1) До поліфункціональних належать	А) два підтипи: сільськогосподарські і несільськогосподарські.
2) До монофункціональних поселення належать	Б) великі поселення, які є районними центрами або центрами сільських рад і виконують як господарські, так і організаційно-управлінські функції.

4) Заповніть таблицю. Концептуальні напрямки системної трансформації сільських територій

<i>Напрямки</i>		
просторовий	інституціональний	глобалізаційний

5) Основними напрямками соціально-економічної та екологічної балансованості сільських територій є:

- А) Агровиробництво та агротуризм
- Б) Інвестування в агробізнес
- В) Стимулювання екологічно-безпечного господарювання
- Г) Створення економічного потенціалу

6). На якій конференції було прийнято «Порядок денний на XXI ст.» (Agenda 21):

- а) на конференції ООН з навколишнього середовища в Стокгольмі в 1972 р.;
- б) на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р.;
- в) на Всесвітній зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі у 2002 р.;
- г) на конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1991 р.

7) Рекомендується комунального надавача соціальних послуг у сільській, селищній, міській територіальній громаді створювати із розрахунку: поєднати відповіді:

з чисельністю населення до 20 тисяч мешканців	центр надання соціальних послуг
з чисельністю населення від 20 до 50 тисяч мешканців	центр соціальних служб та територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)
з чисельністю від 50 до 100 тисяч	1 центр соціальних служб та територіальний центр соціального

мешканців	обслуговування (надання соціальних послуг) на 20 – 50 тисяч мешканців
з чисельністю від 100 до 500 тис	1 центр соціальних служб та 1 територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) на 50 – 100 тисяч мешканців

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВНОЇ ЧАСТИНИ № 2

1. Обґрунтуйте напрямки і методи зменшення антропогенно-техногенних навантажень
2. Обґрунтуйте природний каркас екологічної безпеки в межах сільської місцевості на локальному рівні.
3. Обґрунтуйте природний каркас екологічної безпеки в межах сільської місцевості на регіональному рівні.
4. Обґрунтуйте природний каркас екологічної безпеки в межах сільської місцевості на національному рівні.
5. Обґрунтуйте власну карто-схему екологічної мережі сільської місцевості
6. Надайте власне бачення сприяння підвищенню якості життя в сільській місцевості
7. Компоненти та аспекти розвитку сільської місцевості
8. Стимулювання розвитку агропромислового комплексу через фінансову підтримку
9. Спрощення системи оподаткування й надання пільг підприємствам, об'єднанням і організаціям, що забезпечують розвиток сільської інфраструктури (передбачення відповідних умов у податковому законодавстві)
10. Серед показників якості життя слід виокремити соціальну безпеку. Обґрунтуйте свій погляд.
11. Вплив соціальної інфраструктури на сільський розвиток регіону (ОТГ за вибором).
12. Формування продовольчої безпеки як пріоритетний напрям розвитку сільського господарства.

13. Продуктивна спрямованість сільських територій як базовий елемент концепції соціально-економічного розвитку.
14. Фактори та функції, що впливають на розвиток сільських територій.
15. Охарактеризуйте розвиток сільського зеленого туризму та агротуризму (ОТГ за вибором).
16. Алгоритм проведення діагностики сільських територій.
17. Показники еколого-економічної ефективності використання землі.
18. Інноваційні пріоритети розвитку сільських територій.
19. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг.
20. Світовий досвід виокремлення сільських територій.

ПЕРЕЛІК ЗАПИТАНЬ НА ІСПИТ

1. Розкрийте сутність систематики функцій сільської місцевості.
2. Охарактеризуйте _____ закономірності поліфункціонального використання території.
3. Просторові процеси і форми організації життєдіяльності суспільства в сільській місцевості.
4. Рівні сільської місцевості (локальний, регіональний, національний).
5. Геопросторова організація сільської місцевості і її підсистем.
6. Система конструктивних заходів з раціональної територіальної організації сільської місцевості.
7. Функції географії сільської місцевості.
8. Гносеологічна функція географії сільської місцевості.
9. Методологічна функція географії сільської місцевості.
10. Інтегративна функція географії сільської місцевості.
11. Прогностична функція географії сільської місцевості.
12. Світоглядна функція географії сільської місцевості.
13. Конструктивна функція географії сільської місцевості.
14. Адміністративно-управлінська функція географії сільської місцевості.
15. Геопланування сільської місцевості.
16. Ресурсна база сільської місцевості.
17. Геодемографічних ознаки сільської місцевості.
18. Розселенські ознаки сільської місцевості.

19. Сільське розселення: основні риси, класифікація поселень.
20. Динаміка сільського розселення.
21. Складання територіальних схем планування сільської місцевості.
22. Оцінка рівня антропогенно-техногенних навантажень на природну підсистему сільської місцевості.
23. Обґрунтуйте власну схему каркасу антропогенно-техногенних навантажень на територію сільської місцевості.
24. Обґрунтуйте карто-схему екологічної мережі сільської місцевості (область за вибором).
25. Форми організації сільської місцевості у просторово-часових вимірах.
26. Суть комплексних досліджень сільської місцевості.
27. Системотвірні ознаками сільських територій.
28. Умови та чинники розвитку сільських територій.
29. Регіональні чинники розвитку сільських територій.
30. Загальнодержавні чинники розвитку сільських територій.
31. Глобальні чинники розвитку сільських територій.
32. Проблеми розвитку сільських територій в Україні.
33. Основні пріоритети політики сільського розвитку.
34. Функції сільської місцевості.
35. Розвиток села в умовах ринкових трансформацій.
36. Проілюструйте на прикладах, що село зберігає етнокультурне різноманіття суспільства.
37. Сільські території і сільське господарство може слугувати інструментом як позитивних, так і негативних змін у суспільстві. Наведіть конкретні приклади.
38. Велике значення має взаєморозміщення (взаєморозташування) об'єктів сільських територій стосовно один одного в географічному просторі. Наведіть конкретні приклади.
39. Територіальна взаємодія сільських і сільськогосподарських об'єктів.

40. Сільські території існують у часі, який разом із простором визначає буття людей у суспільстві.
41. Назвіть ієрархічні рівні сільської території.
42. Яким чином відбувається функціонування просторово-територіальних сільських утворень?
43. Які обмеження (імперативи) ефективного розвитку та функціонування мають в сільські території України.
44. Проблема просторових аспектів трансформації сільських територій
45. Системна трансформація сільських територій
46. Зарубіжний досвід розвитку сільських територій та ефективного використання їх економічного потенціалу.
47. Програми підтримки сільських територій і сільськогосподарських виробників.
48. Психологічний чинник соціальної політики на сільських територіях.
49. Інфраструктурна субвенція.
50. Основні напрямки регіонального аграрного управління з поглядом на акцентом на сталий розвиток сільської місцевості.
51. Децентралізація управління.
52. Вирішення проблем сільського розвитку в територіальних громадах (сприяння в активізації підприємницької діяльності, вирішення проблем зайнятості населення).
53. Сприяння інвестиційній діяльності (залучення інвесторів до розбудови об'єктів виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури сільських територій).
54. Модернізацію сучасної системи підготовки та перепідготовки кадрів, підвищення рівня культури проживання селян, особливо в депресивних регіонах.
55. Реалізація комплексу заходів щодо інформування громадськості про медико-екологічний стан сільських територій.
56. Впровадження санітарно-гігієнічного навчання, забезпечення спеціалізованої підготовки.

57. Бізнес план розвитку сільських територій.
58. Аналіз концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 рр.
59. Охарактеризуйте господарські товариства в сільському господарстві України.
60. В чому полягають обмежені можливості приватних підприємств у сільському господарстві.
61. Агрохолдинги та інші великі агроформування.
62. Формальні та неформальні корпоративних аграрних об'єднань.
63. Внесок агрохолдингів у формування пропозиції на аграрному ринку.
64. Визначити основні демографічні загрози розвитку сільських територій України.
65. Відкритий природний простір сільських територій.
66. Що собою являє реалізований соціальний простір?
67. Структура інформаційного простору.
68. Розвиток та забезпечення надання соціальних послуг.
69. Як ви розумієте поняття «Географія сільської місцевості».
70. Геопросторова організація сільської місцевості та її підсистеми (ресурсна, селітебна, виробнича, інфраструктурна, екологічна, рекреаційна).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

а) основні:

1. Clout, H. D. (2013). Rural geography: an introductory survey. Elsevier.
2. Олійник Я. Б., Соціальний розвиток села і територій сільського типу: Навч. посібник. К. : ВГЛ Обрії, 2003.

б) додаткові:

3. Processes, Responses and Experiences in Rural Restructuring. - SAGE Publications, 2015
4. Sutiyo, Keshav Lall Maharjan. Decentralization and Rural Development in Indonesia. - Springer Nature Singapore Pte Ltd. 2017
5. Woods, M. (2004). Rural geography: Processes, responses and experiences in rural restructuring. Sage.
6. Барановський М. О. Депресивні аграрні території як об'єкт регіональної політики //Регіон-2006: стратегія оптимального розвитку. Матер. міжнар. наук.-практ. конференції. Харків: ХНУ імені В. Каразіна, 2006. С. 131-134.
7. Белебеха І. О. В. В. Бакум Самоорганізація сільських громад // Вісник аграрної науки. 2008. № 9. С. 59–61.
8. Белебеха І.О., В.В. Бакум Управління розвитком сільських територій на регіональному рівні // Економіка АПК. 2006. №11. С. 118-124.
9. Бородіна О., І. Прокопа Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення// Економіка України. – 2009. –№ 5 (570). – С. 59–67.

10. Важинський Ф.А., А.В. Колодійчук Сутність і значення соціально-економічного розвитку сільських територій // *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України України*. 36. Наук.-техніч. праць. Серія: Економіка, планування і управління галузі. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 152-157.
11. Губені Ю.Е. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики // *Економіка України*. – 2007. - №4. – С. 62-70.
12. Лісовий А.В. Сталий розвиток сільських територій: виникнення, сутність, принципи // *Економіка АПК*. – 2007. – №4. - С. 140-145.
13. Мальчикова Д.С. Теоретико-методологічні і методичні засади геопланування сільської місцевості на регіональному рівні: Монографія. – Херсон, 2014
14. Матвієнко Н. М. Розвиток поглядів на суть регіонального планування сільських адміністративних районів // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія Географія. – 1999. – Вип. 44. – С. 50-54.
15. Орлатий М. К. Досвід управління розвитком сільських територій у Польщі // *Статистика України*. – 2007. - №1. – С. 84-90.
16. Павлов О.І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління : монографія – Одеса : Астропринт, 2006.
17. Пістун М. Д., Гуцал В. О., Провотар Н. І. Географія агропромислових комплексів : навч. посібник. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.
18. Прокопа І.В., Д.О. Мотруніч, Л.О. Шепотько Виробнича сфера села і сільське життєве середовище. – К. : Інститут економіки НАН України, 2001.– 119 с.
19. Руденко Л.Г., Горленко І.О. Проблеми вдосконалення регіональної політики в Україні / Л.Г. Руденко, // *Український географічний журнал*. – 2010. - №2. – С. 26-31.
20. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо–природних

- систем: шлях до нової парадигми. – К.: Ніка – Центр, 2003.
21. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посіб. Для студ. геогр. та економ. спец. навч. закл. – Одеса : Астропринт, 2005. – 631 с.
22. Ткачук А., Р. Агранофф, Т. Браун. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід – К. : Заповіт, 1997.
23. Шаблій О.І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 744 с.
24. Шепотько Л. О., Прокопа І.В., Максимюк О.В. Село: сучасна політика і стратегія розвитку. – К. : Інститут економіки НАН України, 1997. – 329с.

Мельничук А., Нич Т. Географія сільської місцевості : навчально-методичний комплекс. К. :. 46 с.

Мета даного навчально методичного комплексу пропонується схема, методологічні підходи та критерії дослідження сільської місцевості України. Надається характеристика основних особливостей ровику сільської місцевості України. Розкриваються засади географічного аналізу та синтезу знань щодо розвитку сільської місцевості. Визначається необхідність взаємоузгодженого вивчення змін в природокористуванні, які визначають розвиток сільської місцевості. Здійснюється всебічний аналіз природи, населення, господарства, їх взаємодії у сільській місцевості України.

Кафедра економічної та соціальної географії
Географічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
Київ, проспект Глушкова, 2, к. 417